

Peter Bohm:

Samhällsekonomisk effektivitet

Hösten 1986 utkom fjärde upplagan av Peter Bohms bok *Samhällsekonomisk effektivitet* (SNS Förlag, 252 s). Boken är disponerad på följande sätt: I det första kapitlet diskuteras villkoren för samhällsekonomisk effektivitet. I påföljande kapitel presenteras utförligt ett antal marknadsimperfectioner som externa effekter, kollektiva varor, stordriftsfördelar, jämviktsbrist, imperfekt konkurrens och im-

perfekt information. Författaren diskuterar hur allokeringpolitiken bör utformas för att på lämpligt sätt korrigera för dessa imperfektioner. Relationen mellan å ena sidan allokeringpolitiken och å den andra skattepolitiken och fördelningspolitiken är ämnet för det tredje kapitlet. Här återfinns ett antal tillämpningar. Slutligen diskuteras samhällsekonomiska kalkyler som underlag för offentliga åtgärder i kapitel 4. Kalkylmetoden illustreras med två tillämpningar.

I denna fjärde upplaga finns ett antal tillägg till och smärre korrigeringar av tidigare upplagor. I samband med diskussionen om externa effekter behandlar författaren introduktionen av och handeln med utsläppstillstånd som ett medel inom allokeringpolitiken. Vidare finns det i den nya upplagan, i avsnittet om jämviktsbrist, en diskussion om arbetslöshet.

I ett par nyskrivna avsnitt behandlar Bohm allokeringspolitik i kombination med annan ekonomisk politik samt imperfekt ekonomisk politik. Utgångspunkten för det ena avsnittet är att målen för stabiliserings- och fördelningspolitiken i praktiken kan betraktas som överordnade målen för allokeringpolitiken. Detta innebär att allokeringpolitiken måste ses som ett "näst-bästa" problem. I det andra avsnittet presenteras public choice-teorin. Bohm menar att även om man accepterar public choice-perspektivet är allokeringspolitik möjlig. Övriga tillägg i den nya upplagan är preciseringar av den tidigare texten.

Jag har valt att basera mina kommentarer på det faktum att boken är avsedd att användas som lärobok inom den lägre universitetsundervisningen och koncentrerar mig därför på bokens förtjänster och brister i detta perspektiv.

Framställningen är, medvetet, fattig på konkreta exempel. Min erfarenhet från undervisning på A- och B-nivå är dock att det krävs många exempel och tillämpningar för att studenterna ska kunna tillgodogöra sig de teoretiska kunskaperna. För att uppnå detta kan Bohms bok, i undervisningssituationen, kompletteras med exempel i antingen muntlig eller skriftlig form. Vidare skulle jag gärna se fler övningsuppgifter, helst samlade i sluttet av varje kapitel och inte som nu insprängda i texten. Övningsuppgifter förbättrar möjligheterna till självstudier och att samla dessa uppgifter kapitelvis ger läsaren större möjligheter att strukturera materialet.

En viktig förbättring i den nya upplagan är att distinktionen mellan begreppen "samhälle" och "stat/offentlig sektor" genomgående är klarare än i tidigare upplagor. Om det är någonting som studenter, decennier efter examen, bör komma ihåg från den tillämpade välfärdsteorin är det just skillnaden mellan samhällsekonomiska och statsfinansiella kalkyler.

Min erfarenhet är att en explicit introduktion av begreppen icke-uteslutning och icke-rivalitet när företeelsen kollektiva varor definieras har ett pedagogiskt värde. Bland annat underlättas övergången från en diskussion om genuint kollektiva varor till semikollektiva varor. Bohms framställning skulle vinna på att utnyttja dessa begrepp.

Författaren menar, i samband med genomgången av jämviktsbrist, att efterfrågeöverskott har större intresse än utbudsöverskott. Som exempel på efterfrågeöverskott diskuteras i denna upplaga, liksom i de tidigare, bostadsmarknaden. Parentetiskt kan konstateras att verkligheten, i form av den nu återkommande bostadsbristen på många orter i Sverige, har hunnit ifatt boken vad gäller detta exemplars relevans. Helt kort nämner författaren jordbruket som ett exempel på utbudsöverskott. Detta är ett alldeles utmärkt aktuellt exempel som skulle ha kunnat utnyttjas för en längre diskussion om jämviktsbrist.

En annan erfarenhet är att studenter kan störas av de mest ovidkommande detaljer. Detta understryker nödvändigheten att anknyta till verkligheten. Ett exempel på en potentiellt störande petitesse är att den garanterade årliga minimiinkomst som redovisas i samband med negativ inkomstskatt uppgår till 10 000 kr. Detta var säkert en sannolik minimiinkomst för en ensamstående i mitten av 1970-talet men är ett rent hypotetiskt belopp idag.

I avsnitten som berör fördelningspolitik behandlar författaren bland annat

höga marginaleffekter, som resultat av exempelvis inkomstprövning av bidrag, och de problem som dessa effekter ger upphov till. Detta är ett exempel som väl anknyter till den aktuella debatten. Jag saknar emellertid begreppet "fattigdomsfällan" i framställningen.

På vissa ställen är Bohms framställning något oklar och därmed inte så lätt att följa. Detta gäller bland annat diskussionen om effekterna av lokaliseringsbidrag i kapitel 3 och delvis också behandlingen av diskontering när kreditmarknaden är imperfekt i kapitel 4. Slutligen, och här kan jag med all säkerhet beskyllas för att vara överdrivet pedantisk, finner jag de många förkortningarna, de engelska uttrycken och typografin lite störande.

I den nya upplagan av *Samhällsekonomisk effektivitet* finns flera förbättringar jämfört med den tidigare. I denna anmälan har jag pekat på ett par möjligheter att genom vissa mindre tillägg och preciseringar ytterligare förbättra boken. Min mening är att den då, i rollen som lärobok inom den lägre universitetsundervisningen, skulle stå sig ännu starkare.

Fil lic *HENRY OHLSSON*
Institutionen för nationalekonomi
Umeå universitet